

Nuoret ja alkoholi - miten asiaan tulisi suhtautua?

Vanhemmat törmäävät nuorten alkoholin käyttöön nykyisin jo hyvinkin varhaisessa vaiheessa. Jo kymmenvuotias saattaa tulla kotiin kännissä. Kenen on vastuu nuorten alkoholikasvatuksesta ja nuoresta yksilönä? Tätä kysymystä pohditaan usein. Käyn tässä artikkelissa muutaman esimerkin avulla asiaa läpi.

Kännissä kotiin kello kymmenen

Nuori tulee kaverien taluttamana hoippuen kotiin eikä avain meinaa sopia oveen. Ovi aukeaakin vasta kun äiti armollisesti oven aukaisee pojalleen. Poika huojuu sisään eikä ennätä saamaan kenkiä pois jalasta kun jo oksentaa matolle. Tässä vaiheessa on äidillä kyynel silmässä - voiko tuo olla totta, kuka meidän pojan on juottanut känniin? Poikahan on vasta 13-vuotias. Turhaan äiti yrittää saada kysymyksiinsä vastauksia, sillä poika vain yrisee epämääräisesti. Äidin

ainoa tehtävä on raahata poika sänkyyn nukkumaan ja tarttua luutuun. Pojan silmälasit ovat hukassa ja housuissa on polven kohdassa reikä. Ryyppyreissu tuli kalliiksi, sillä sitkeästä etsinnästä huolimatta pojan isovelji joutuu palaamaan tyhjin käsin - silmälasit ovat kadonneet.

Tällaiset alkoholista aiheutuneet niin taloudelliset kuin muutkin haitat ovat hyvin tyypillisiä sekä aikuisilla että nuorilla (ks. Bennett ym. 1993, 525-527; Fitzgerald & Mulford 1993, 323). Mutta miten äidin tulisi suhtautua tilanteeseen? Poika tuskin on ensimmäistä kertaa kokeillut alkoholia, vaikka toista väittäisikin. Onneksi pojalla on fiksuja kavereita, jotka eivät ole jättäneet häntä yksin sammumaan puiston penkille pakkaseen, vaan tuovat hänet ainoaan järkevään paikkaan eli kotiin. Äidin on syytä aamulla käydä keskustelua pojan kanssa hänen alkoholin käytöstä. Syyllistämään tai huutamaan ei kannata lähteä (ks. Valli 1998b, 158-163). Sen sijaan kunnon keskustelu kohtuukäytöstä, oikeista käyttötavoista ja vastuusta on paikallaan. Nuori täytyy myös saada ymmärtämään, ettei hänen oma elimistönsä ole vielä valmis ottamaan vastaan alkoholia kuten aikuisten ja vanhempien kavereiden. Tietenkin parasta olisi saada nuori lopettamaan alkoholin käyttö kokonaan, mutta koska se useimmiten on vain utopistinen haave, tulee vanhempien pyrkiä muuten yhdessä nuoren kanssa rajoittamaan ja kontrolloimaan nuoren alkoholin käyttöä. Yhteinen sopimus alkoholittomasta kuukaudesta tai jostain muusta ajanjaksosta on paikallaan. Kontrolli jakson alussa voi olla tiukempaa, mutta loppuvaiheessa nuorelle itselle annetaan vastuu. Vastuunkanto ja luottaminen ovat perusedellytys nuoren autonomialle myös myöhemmässä elämässä, sillä äiti ei voi koko elämänsä vahtia pojan alkoholin käyttöä.

Kiljua autotallin nurkkakaapissa

Autotallissa on jo jonkin aikaa ollut kumma haju - äiti epäilee jo homeen päässeen voitolle 70-luvulla rakennetun autotallin rakenteista. Kuitenkin ennen kuin otetaan kalliit mittaukset äiti päättää siivota autotallin jo pitkään siivoamatta jääneet kaapit - josko se sittenkin johtuisi niistä. Niihin ei olekaan rätillä koskettu varmaan viiteen

vuoteen, joten on jo aikakin. Perheen isä vastusteleekin äidin toimia, sillä isän pitkään luoma järjestys tavaroiden väliltä katoaa ja pian ei mitään löydy. Kolmannen kaapin kohdalla äidin kulmakarvat rutistuvat ihmetyksestä - mikä ihmeen sanko tämä on ja haiseekin niin kummalle. Onneksi isä tunnistaa tuo kaksikymmentä litraa sisältävän kanisterin olevan kiljua. Vaihtoehdot aineen omistajasta jäävät vähiin, kun isä sitä ei tunnusta tehneen. Totuus paljastuu kun vanhin poika (16 v) saapuu lukiosta koulupäivän jälkeen kotiin. Mörköä, kuten poika itse kertoo, on tehty. Se oli tarkoitus olla kesän bileisiin sekä pojalle että naapurin Jussille, joka oli sitä mukana tekemässä. Vaan äiti vaatii aineen tuhoamista ja valvoo itse kuinka se kaadetaan alas wc-pönttöön. Nyt pojat joutuvat miettimään kuivaa vaihtoehtoa tai sitten täytyy käyttää kaikki viikkorahat ja löytää hakija niille kymmenelle kaljalle.

Nuoret liittävät alkoholin bileisiin ja juhlimiseen samalla tavalla kuin aikuisetkin (Joki & Valli 1994, 36-38). Äidin ratkaisu tilanteessa oli varmasti oikea, sillä se todennäköisesti ainakin tilapäisesti vähensi nuoren alkoholin käyttöä. Mutta pitkäaikainen ratkaisu se ei ollut. Poika on saatava vielä ymmärtämään äidin näkökanta. Riippuvuus alkoholiin syntyy yllättävän helposti ja kesän aikana hankittu tapa käyttää alkoholia pari kertaa viikossa jää helposti tavaksi myös syksyille koulun alkaessa. Tämä tapa saattaa synnyttää myöhemmin jopa alkoholiriippuvuuden, joten kyllä äidin ja isän kannattaa vakavasti keskustella asiasta. Täytyy myös muistaa, että vanhempien oma esimerkki luo mielikuvan aikuisten alkoholin käytöstä. Nuorten yhtenä motiivina alkoholin käytölle saattaa olla juuri aikuisuuden osoittaminen (Valli 1998b, 76-82). Vielä ei ehkä ole myöhäistä vanhempienkaan siis vähentää omaa viikoittaista alkoholin käyttöään, ainakin nuorempaan poikaan malli voisi vielä tehot.

Väärät paperit

Taustalla soi kovaa Ville Valo ja HIM-yhtye, kun poika nojailee rehvakkaasti baaritiskiä odottaen tarjoilijan huomaavan hänet. Vaan

ennen tarjoilijaa hänet huomaa tiskin toiselta puolelta naapurin Leila, parhaan kaverin äiti, joka toimii opettajana. Hän miettii muutaman sekunnin pojan ikää ja näyttää ulko-ovelle, että alahan mennä. Vaan vastaukseksi poika tarjoaa päänpyörytystä. Tähän Leila nyökkää vahvasti ja toistaa eleensä, joten pojan on lähdettävä korvat luimussa kohti ovea. Kaljat jäi tilaamatta, mutta toivottavasti isä ja äiti eivät kuule tapauksesta. Kaksikymmentä vuotta täyttäneeltä kaverilta saatua passia ei ainakaan voi menettää, se on oiva avain sisälle ravintolaan kuin ravintolaan.

Tässä vaiheessa alkoholin käyttö yleensä on jo melko säännöllistä, lähes viikoittaista. Siitä tulee olla jo huolestunut. Vaikka ei alkoholi suoranainen myrkkä olekaan, se ei ole hyväksi runsaasti käytettynä ja runsaaseen käyttöön on helppo liukua. Vaikka vanhemmat kokevat itsensä usein voimattomiksi nuorten alkoholin käytön kohdalla, niin silti asia täytyy ottaa enemmän kuin vakavasti. Keskustelut vanhempien ja lasten välillä täytyy luoda avoimiksi, joissa kunnioitetaan nuoren näkemystä ja hyväksytään asia jo tapahtuneena tosiseikkana. Yhdessä kuitenkin täytyy miettiä syitä alkoholin käytölle ja miten sitä voisi vähentää, olisiko sen tilalle löydettävissä muita harrastuksia.

Kuka vastuussa

Horton (1992) sanoo, että jos epäonnistumme nuorten kohdalla alkoholikasvatuksessa niin kaikki muut toiminnot menettävät tarkoituksensa. Minusta kaikki nuorta lähellä olevat tahot ovatkin vastuussa nuoresta ja niiden on puututtava nuorten alkoholin käyttöön asian kulloinkin vaatimalla tavalla, aivan kuten naapurin opettaja tunsu vastuunsa omalla kohdallaan. Liian usein katsotaan läpi sormien: ei tämä minulle varsinaisesti kuulu. Tästä asenteesta tulisi päästä eroon, vasta silloin voisimme todella pystyä vaikuttamaan kasvavaan nuorten alkoholin käyttöön. Tietenkin suurin vastuu on kotona niin alkoholikasvatuksen kuin yhtä lailla mallin tarjoamisen osalta. Koti on vastuussa lapsesta/nuoresta yksilönä. Koulu sen sijaan saa ottaa vastuukseen sosiaalisen ympäristön huomioimisen. Koulussa voidaan opetella ryhmässä toimimista ja alkoholista kieltäytymistä muiden

nuorten keskuudessa. Tähän työhön opettajien olisikin ehdottomasti varattava enemmän aikaa. Nyt meiltä puuttuu liian usein vastuunkantaja tässä asiassa. Minusta se kuuluu kaikkein selkeimmin terveystiedon opettajalle (Valli 1998c). Myös yläasteella liikunnan opettajan tulisi ottaa alkoholi esille omassa terveystietosuudessaan. Nykyisin yhä useammin on tarvetta alkoholikasvatukseen jo myös ala-asteella, missä kirjavuutta opetuksen toteuttamisessa on eniten (Karekivi 2000, 18-19).

Mitä pitempään nuoret saadaan pysymään poissa alkoholikokeiluista, sen parempi. Kuitenkin täytyy muistaa, että jo ennen 18 -vuoden täyttämistä lähes jokainen on alkoholia kokeillut ja useimmat jo käyttävät sitä eivätkä vain enää kokeile. Esimerkiksi pietarsaarelaisnuorista 17-vuotta täyttäneistä 66 % käytti alkoholia jossain määrin säännöllisesti (Valli 1998b, 130). Alkoholin saaminen on alaikäiselle nuorelle helppoa (ks. Valli 1998a, 172). Aina löytyy joku joka hakee alkoholia alaikäiselle. Helppointa on saada keskiolutta ja siideriä. Eikä alkoholin ostaminenkaan alaikäisenä ole vaikeaa; riittää kun suurinpiirtein näyttää kahdeksantoistavuotiaalta, sillä kauppias miettii omaa myyntikatettaan ja kuukauden myyntitulojaan. Nuorten kohdalla keskiolut onkin suosituin alkoholituote (Valli 1998a, 171; Hibell ym. 1997, 192-200). Kun alkoholia on tarjolla ja nuoret sitä yleensä myös jossain vaiheessa käyttävät, täytyy miettiä, milloin nuorta opetetaan oikeille tavoille, koska hänen annetaan maistaa ja kokeilla alkoholia. Voidaan myös miettiä onko valvotuissa oloissa suoritettujen alkoholikokeilujen hyvä vaihtoehto. Ne voivat toisaalta madaltaa seuraavaa kokeilukertaa, joten onnistunut ajoitus tässä on tärkeää. Toisaalta valvottu kokeilu luo turvallisemman ympäristön jolloin vältytään helpommin välittömiltä ikäviltä seurauksilta ja haittavaikutuksilta.

Lähteet

Bennett M., Mccrady B., Frankenstein W., Laitman L., Van Horn D. & Keller D. 1993. Identifying young adult substance abusers: the rutgers collegiate substance abuse screenin test. *Journal of Studies on Alcohol* 54 (5), 522-527.

Fitzgerald J. & Mulford h. 1993. Alcohol availability, drinking contexts and drinking problems: the Iowa experience. *Journal of Studies on Alcohol* 54 (3), 320-325.

Hibell B., Andersson B., Bjarnason T. Kokkevi A., Morgan M. & Narusk A. 1997. The 1995 ESPAD report. Alcohol and other drug use among students in 26 European countries. Stockholm: Modin Tryck AB.

Horton L. 1992. Drug and alcohol education. *The Educational Forum* 57 (fall), 84-89.

Joki J. & Valli R. 1994. Keskiolutkiellon kumoaminen Pietarsaareissa - väläyksiä välittömistä vaikutuksista. *Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin selosteita ja katsauksia nro 2.*

Karekivi L. 2000. Tupakka- ja päihdekasvatusta tarvitaan. *Luokanopettaja* (1), 18-19.

Valli R. 1998a. Förändringar i ungdomens alkoholvanor när mellanölet släpptes fritt. *Fallet Jakobstad. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 15 (3), 168-175.

Valli R. 1998b. Koulun alkoholikasvatus keskioluen vähittäismyyntin vapautuessa. *Sosiologian väitöskirja.* Lapin yliopisto. *Acta Universitatis Lapponiensis* 16.

Valli R. 1998c. Ändringar behovs i skolans undervisning om alkohol. *Läraren* 24 (105), 7.

Lähdeviite: Valli Raine 2000. Nuoret ja alkoholi - miten asiaan tulisi suhtautua? Kokkola : Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. ChyNetti nro 5. Saatavissa: <http://www.chydenius.fi/julkaisut/chynettil/artikkelit/chynettil05.html>.

 Päivitetty 19.06.2002

